

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 22 listopada 2012 r. *

Odwołanie — Skarga o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji o nałożeniu grzywny za złamanie pieczęci — Ciężar dowodu — Przeinaczenie dowodów — Obowiązek uzasadnienia — Kwota grzywny — Nieograniczone prawo orzekania — Zasada proporcjonalności

W sprawie C-89/11 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 25 lutego 2011 r.,

E.ON Energie AG, z siedzibą w Monachium (Niemcy), reprezentowana przez A. Röhlinga, F. Dietricha oraz R. Pfromma, Rechtsanwälte,

wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez A. Bouqueta, V. Bottkę oraz R. Sauera, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, pełniący obowiązki prezesa trzeciej izby, K. Lenaerts (sprawozdawca), G. Arestis, J. Malenovský i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: A. Impellizzeri, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 kwietnia 2012 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 21 czerwca 2012 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: niemiecki.

Wyrok

- 1 W odwołaniu E.ON Energie AG (zwana dalej „E.ON Energie”) wnosi o uchylenie wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie T-141/08 E.ON Energie przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5761 (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”), w którym Sąd oddalił skargę zmierzającą do stwierdzenia nieważności decyzji Komisji C(2008) 377 wersja ostateczna z dnia 30 stycznia 2008 r. o nałożeniu grzywny na podstawie art. 23 ust. 1 lit. e) rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 za złamanie pieczęci (sprawa COMP/B-1/39.326 – E.ON Energie AG), której streszczenie opublikowano w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* (Dz.U. C 240, s. 6, zwanej dalej „sporną decyzją”).

Ramy prawne

- 2 Artykuł 20 ust. 2 lit. d) rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) stanowi, że „[u]rzednicy i inne towarzyszące osoby upoważnione przez Komisję do prowadzenia kontroli mają prawo do [...] pieczętowania wszelkich pomieszczeń przedsiębiorstwa i ksiąg lub rejestrów na czas i w zakresie koniecznym do przeprowadzenia kontroli”.
- 3 Na podstawie art. 23 ust. 1 lit. e) tego rozporządzenia „Komisja może w drodze decyzji nałożyć na przedsiębiorstwo i związki przedsiębiorstw grzywny nieprzekraczające 1% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym, jeżeli umyślnie lub w wyniku zaniebdania [...] pieczęcie, nałożone na mocy art. 20 ust. 2 lit. d) przez urzędników lub inne osoby upoważnione przez Komisję, zostały złamane”.
- 4 Zgodnie z art. 23 ust. 2 rzeczonego rozporządzenia Komisja może, w drodze decyzji, nałożyć na przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw, w szczególności w sytuacji gdy umyślnie lub w wyniku zaniebdania naruszają one art. 81 WE lub 82 WE, grzywnę nieprzekraczającą, dla każdego przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw biorących udział w naruszeniu, 10% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym.

Okoliczności powstania sporu

- 5 Decyzją z dnia 24 maja 2006 r. Komisja zarządziła – zgodnie z art. 20 rozporządzenia nr 1/2003 – przeprowadzenie kontroli w pomieszczeniach E.ON AG oraz zależnych od tej spółki przedsiębiorstw w celu zweryfikowania zasadności podejrzeń, że przedsiębiorstwa te uczestniczyły w porozumieniach antykonkurencyjnych. Kontrola u wnoszącej odwołanie – E.ON Energie – rozpoczęła się po południu w dniu 29 maja 2006 r. i została przeprowadzona w pomieszczeniach handlowych tej spółki zlokalizowanych w Monachium. Po zapoznaniu się z decyzją w sprawie kontroli E.ON Energie oświadczyła, że nie zamierza się jej sprzeciwić.
- 6 Kontrola została przeprowadzona przez czterech przedstawicieli Komisji oraz sześciu przedstawicieli Bundeskartellamt (niemieckiego urzędu ochrony konkurencji). Dokumenty wytypowane przez tych przedstawicieli podczas kontroli w dniu 29 maja 2006 r. do bardziej szczegółowego zbadania złożone zostały w lokalu G.505, który E.ON Energie udostępniła Komisji. Ponieważ kontrola nie mogła zostać ukończona w tym samym dniu, kierownik zespołu przeprowadzającego kontrolę zamknął na klucz drzwi tego lokalu, zbudowane z lakierowanych płyt dźwiękochłonnych oraz z framugi z aluminium eloksydowanego, i opatrzył je urzędową pieczęcią o wymiarach 90 mm na 60 mm (zwaną dalej „sporną pieczęcią”). Około dwóch trzecich powierzchni pieczęci przypadało na płytę drzwi, zaś pozostała jej część umieszczona była na framudze. Sporządzono protokół dokumentujący czynność opieczętowania, który podpisany został przez przedstawicieli Komisji, Bundeskartellamt i E.ON Energie. Kontrolerzy opuścili następnie pomieszczenia E.ON Energie, zabierając ze sobą klucz do

lokalu G.505, który został im przekazany. W odpowiedzi na żądanie informacji E.ON Energie zwróciła uwagę, że, jak wynika z motywu 19 spornej decyzji, oprócz klucza przekazanego Komisji w obiegu było jeszcze 20 innych kluczy „wytrychów”, które umożliwiały dostęp do lokalu G.505.

- 7 Sporna pieczęć miała postać taśmy samoprzylepnej w kolorze niebieskim, z pasami w kolorze żółtym na krawędziach górnej i dolnej oraz z żółtymi gwiazdami flagi europejskiej. Na dolnym żółtym pasie widniał tekst informujący o tym, że w razie złamania pieczęci Komisja może nałożyć grzywnę. Folia zabezpieczająca użyta do wytworzenia spornej pieczęci (zwana dalej „folią zabezpieczającą”) została wyprodukowana przez spółkę 3M Europe SA (zwaną dalej „3M”) w grudniu 2002 r.
- 8 Gdy pieczęć taka jak sporna pieczęć wykonana jest z plastiku, w razie jej złamania biały klej, za pomocą którego pieczęć jest przytwierdzona do podłoża, pozostaje na tym podłożu w formie rozmieszczonych na całej powierzchni naklejki napisów „VOID” o wymiarach około 12 punktów Didota, czyli około 5 mm. Zdjęta pieczęć jest w tych miejscach przezroczysta, wobec czego napisy „VOID” widoczne są także na jej powierzchni.
- 9 Po powrocie na miejsce kontroli w dniu 30 maja 2006 r. około godziny 8.45 rano zespół przeprowadzający kontrolę stwierdził, że stan spornej pieczęci, która przylegała jeszcze do powierzchni drzwi lokalu G.505, uległ zmianie.
- 10 Około godziny 9.15 kierownik zespołu kontrolnego otworzył drzwi lokalu G.505. Otwarcie drzwi doprowadziło do oderwania się części spornej pieczęci przyklejonej do płyty drzwi, podczas gdy pozostała jej część była nadal przyklejona do framugi.
- 11 Sporządzono protokół złamania pieczęci, w którym wskazano w szczególności, co następuje:
„[...]”
  - cała [sporna] pieczęć została przesunięta o około 2 mm w górę i w bok, tak że widoczne były ślady kleju pod pieczęcią i po jej prawej stronie;
  - napis »VOID« był wyraźnie widoczny na całej powierzchni [spornej] pieczęci, która jednak w dalszym ciągu przylegała zarówno do drzwi, jak i do framugi, i nie była rozdarta;
  - po otwarciu drzwi przez [funkcjonariusza] Komisji (pana K.), w trakcie której to czynności [sporna] pieczęć pozostawała nienaruszona, to znaczy nie została rozerwana, białe ślady napisu »VOID« były widoczne na tylnej stronie [spornej] pieczęci (na powierzchni pokrytej klejem);
  - po odklejeniu pieczęci biały napis »VOID« pozostaje zwykle na podłożu, i tak też było zasadniczo w tym przypadku, ponieważ napis ten znajdował się faktycznie na powierzchni drzwi;
  - liczne białe ślady obecne były jednak także na pokrytej klejem powierzchni [spornej] pieczęci, nie w znajdujących się na tylnej stronie [spornej] pieczęci miejscach przezroczystych odpowiadających kształtem napisowi »VOID«, ale obok tych miejsc”.
- 12 Protokół dokumentujący złamanie pieczęci został podpisany przez przedstawiciela Komisji i przedstawiciela Bundeskartellamt. E.ON Energie odmówiła złożenia podpisu.
- 13 W dniu 30 maja 2006 r. po południu wykonano fotografie cyfrowe spornej pieczęci przy użyciu telefonu komórkowego.

- 14 W dniu 31 maja 2006 r. E.ON Energie złożyła „uzupełniające oświadczenie [...] do protokołu nałożenia pieczęci z dnia 30 maja 2006 r.”, w następującym brzmieniu:
- „1. Po otwarciu drzwi nie stwierdzono żadnej zmiany stanu dokumentów przechowywanych w lokalu.
  2. Po usunięciu [spornej] pieczęci wieczorem w dniu 30 maja, w celu zastąpienia jej nową pieczęcią, napis »VOID« widoczny na framudze drzwi nie został wcale zmaszany.
  3. Pan K. uczestniczył w nałożeniu [spornej] pieczęci poprzedniego wieczoru i odniósł wrażenie, że pieczęć była nietypowo wydłużona”.
- 15 W dniu 9 sierpnia 2006 r. Komisja skierowała do E.ON Energie żądanie informacji zgodnie z art. 18 rozporządzenia nr 1/2003. E.ON Energie ustosunkowała się do tego żądania w piśmie z dnia 23 sierpnia 2006 r. Żądania informacji skierowano także do spółki 3M – w dniu 29 sierpnia 2006 r., do przedsiębiorstwa sprzątającego świadczącego usługi na rzecz E.ON Energie w czasie, gdy zaistniały sporne fakty (zwanego dalej „przedsiębiorstwem sprzątającym”) – w dniu 31 sierpnia 2006 r., oraz do służb ochroniarskich E.ON Energie – w dniu 1 września 2006 r.
- 16 Dziesięciu członków zespołu przeprowadzającego kontrolę wypełniło kwestionariusze zawierające ich uwagi na temat nałożenia spornej pieczęci oraz stanu, w jakim pieczęć znajdowała się rano w dniu 30 maja 2006 r.
- 17 W dniu 2 października 2006 r. Komisja skierowała do E.ON Energie pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Na podstawie informacji, którymi dysponowała ta instytucja, uznała ona w szczególności, że sporna pieczęć została złamana i że ze względu na sprawowaną przez E.ON Energie w kontrolowanym budynku władzę organizacyjną należy obciążyć tę spółkę odpowiedzialnością za złamanie pieczęci.
- 18 W dniu 13 listopada 2006 r. E.ON Energie przedłożyła uwagi do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 19 W dniu 6 grudnia 2006 r. na żądanie E.ON Energie funkcjonariusz ds. przesłuchań przeprowadził przesłuchanie, w którym uczestniczyła także spółka 3M.
- 20 W dniu 21 grudnia 2006 r. na żądanie Komisji spółka 3M potwierdziła na piśmie pewne oświadczenia złożone podczas przesłuchania.
- 21 W trakcie postępowania administracyjnego E.ON Energie przedstawiła Komisji trzy ekspertyzy sporządzone przez institut de sciences naturelles et de médecine (instytut nauk przyrodniczych i medycyny, zwany dalej „instytutem”).
- 22 W dniu 21 marca 2007 r. instytut przeprowadził pierwszą z ekspertyz, w ramach której przeanalizowano reakcję spornej pieczęci na działanie sił tnących i oddzierających.
- 23 W dniu 11 kwietnia 2007 r. Komisja powierzyła panu Kr. – zaprzysiężonemu biegłemu w dziedzinie technik klejenia i zachowań tworzyw sztucznych – sporządzenie opinii na temat pewnych aspektów funkcjonalności spornej pieczęci i posługiwania się ową pieczęcią. Pierwsza opinia tego biegłego została sporządzona w dniu 8 maja 2007 r.
- 24 W dniu 15 maja 2007 r. instytut przedstawił drugą ekspertyzę, w której analizie poddano reakcję spornej pieczęci na obciążenia rozciągająco-tnące, obciążenia ściskająco-tnące oraz na obciążenia oddzierające po zastosowaniu preparatu czyszczącego Synto (zwanego dalej „Synto”), który to preparat, jak twierdzi E.ON Energie, został zastosowany przez przedsiębiorstwo sprzątające na drzwiach, na których nałożono sporną pieczęć.

- 25 Pismem z dnia 6 czerwca 2007 r. Komisja poinformowała E.ON Energie o nowych ustaleniach faktycznych poczynionych po wystosowaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów na podstawie oświadczeń złożonych przez spółkę 3M oraz na podstawie pierwszej opinii pana Kr. i umożliwiła E.ON Energie przedstawienie w tym względzie uwag na piśmie.
- 26 W dniu 6 lipca 2007 r. E.ON Energie przedstawiła Komisji swe uwagi na piśmie oraz zażądała przeprowadzenia kolejnego przesłuchania. Żądanie to zostało oddalone.
- 27 W dniu 1 października 2007 r. E.ON Energie przedłożyła Komisji trzecią ekspertyzę instytutu, sporządzoną w dniu 27 września 2007 r., w której analizie poddano reakcję spornej pieczęci na obciążenia oddzierające przy uwzględnieniu procesu starzenia się, zastosowania Synto oraz wilgotności powietrza.
- 28 Komisja zwróciła się następnie do pana Kr. o skomentowanie argumentów i uwag zawartych w piśmie E.ON Energie z dnia 6 lipca 2007 r. oraz w sporządzonych przez instytut ekspertyzach drugiej i trzeciej. W dniu 20 listopada 2007 r. pan Kr. sporządził swą drugą opinię.
- 29 Pismem z dnia 23 listopada 2007 r. Komisja poinformowała E.ON Energie o dodatkowych ustaleniach faktycznych poczynionych po wystosowaniu pisma z dnia 6 czerwca 2007 r. Jednocześnie Komisja udzieliła E.ON Energie dostępu do stosownych dokumentów, w szczególności zaś do drugiej opinii pana Kr.
- 30 W dniu 10 grudnia 2007 r. E.ON Energie przedstawiła swe stanowisko na temat dokumentów przesłanych w dniu 23 listopada 2007 r.
- 31 W dniu 15 stycznia 2008 r. Komisja otrzymała od E.ON Energie kolejne pismo, do którego załączone były złożone pod przysięgą oświadczenia 20 osób, które według E.ON Energie były w posiadaniu klucza umożliwiającego dostęp do lokalu G.505 wieczorem w dniu 29 maja 2006 r. (zwanych dalej „posiadaczami kluczy”). W ramach rzeczonych oświadczeń osoby te zapewniły, jak wynika z motywu 42 spornej decyzji, że we właściwym okresie, a mianowicie od godziny 19.00 dnia 29 maja 2006 r. do godziny 9.30 dnia 30 maja 2006 r., albo nie przebywały w budynku G, albo też nie otwierały drzwi rzeczonego lokalu.
- 32 W dniu 30 stycznia 2008 r. Komisja wydała sporną decyzję.
- 33 Sentencja tej decyzji stanowi:

„Artykuł 1

E.ON Energie [...] złamała [sporną] pieczęć nałożoną przez funkcjonariuszy Komisji zgodnie z art. 20 ust. 2 lit. d) rozporządzenia nr 1/2003 oraz naruszyła art. 23 ust. 1 lit. e) tego rozporządzenia, przynajmniej nieумыślnie.

Artykuł 2

Za naruszenie opisane w art. 1 na E.ON Energie [...] nałożona zostaje grzywna w kwocie 38 000 000 EUR.

[...]” [tłumaczenie nieoficjalne].

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 34 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 15 kwietnia 2008 r. E.ON Energie wniosła skargę, w której zażądała stwierdzenia nieważności spornej decyzji oraz, posiłkowo, obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny do właściwego poziomu. W uzasadnieniu swych żądań spółka ta podniosła dziewięć zarzutów.
- 35 Sąd oddalił wszystkie dziewięć zarzutów.
- 36 W pkt 48–64 zaskarżonego wyroku Sąd zbadał zarzut pierwszy, dotyczący nieuwzględnienia ciężaru dowodu. Sąd przypomniał, iż zgodnie z orzecznictwem sędziego nie może uznać, że Komisja udowodniła istnienie naruszenia w wymagany prawem sposób, jeżeli wątpliwości w tym względzie się utrzymują, zwłaszcza w ramach skargi o stwierdzenie nieważności decyzji nakładającej grzywnę, zgodnie z zasadą domniemania niewinności wyrażoną w art. 6 ust. 2 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., a także w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Sąd odrzucił podniesiony przez E.ON Energie zarzut oparty na rzekomej analogii do orzecznictwa w zakresie uzgodnionych praktyk, zgodnie z którym to orzecznictwem wystarczy, że przedsiębiorstwo przedstawi argumentację stawiającą w odmiennym świetle wykazane przez Komisję fakty, na podstawie których Komisja stwierdziła istnienie naruszenia, zaznaczając, iż orzecznictwo to nie ma zastosowania w momencie, gdy Komisja opiera się na dowodach bezpośrednich. Z wyjątkiem sytuacji, w której dowód przeciwny nie może zostać dostarczony przez przedsiębiorstwo ze względu na zachowanie samej Komisji, to właśnie zainteresowane przedsiębiorstwo powinno wykazać w wymagany prawem sposób z jednej strony zaistnienie okoliczności, na którą się ono powołuje, a z drugiej strony, że okoliczność ta podważa moc dowodową dowodów, na których oparła się Komisja.
- 37 Tak więc w niniejszej sprawie Sąd odrzucił argument E.ON Energie, zgodnie z którym Komisja powinna była wykazać ponad wszelką uzasadnioną wątpliwość, że odpowiedzialnością za stwierdzoną w dniu 30 maja 2006 r. zmianę stanu spornej pieczęci należy obarczyć właśnie E.ON Energie. Stwierdziwszy, iż – wbrew temu, co utrzymywała Komisja – zarzut podniesiony przez E.ON Energie nie jest abstrakcyjny, Sąd uznał jednak, że Komisja nie naruszyła zasad regulujących rozkład ciężaru dowodu. Z jednej bowiem strony w motywie 44 spornej decyzji wyraźnie wskazano, że „zadaniem Komisji jest przedstawienie faktów koniecznych do udowodnienia, że zarzucane złamanie pieczęci miało miejsce”. Z drugiej zaś strony w pkt 75 i 76 uzasadnienia spornej decyzji Komisja stwierdziła złamanie pieczęci na podstawie stanu, w jakim rano w dniu 30 maja 2006 r. znajdowała się ta pieczęć, która – jak twierdzi ta instytucja – zawierała napisy „VOID” na całej swej powierzchni oraz pozostałości kleju na tylnej stronie, co potwierdzają także w szczególności oświadczenia kontrolerów Komisji i Bundeskartellamt, jak również zapisy zawarte w protokole w sprawie złamania pieczęci. Na koniec Sąd odrzucił argumenty E.ON Energie oparte na alternatywnych wyjaśnieniach dotyczących stanu spornej pieczęci ze względu na to, że uznał on, iż rzekome przeterminowanie pieczęci oraz brak fotografii dokumentujących jej stan przed otwarciem drzwi nie spowodowały nałożenia na Komisję dodatkowego ciężaru dowodu.
- 38 W pkt 74–90 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił zarzut drugi, dotyczący naruszenia „zasady inkwizycyjności” polegającego na tym, że Komisja nie zbadała wszystkich istotnych okoliczności sprawy. W pierwszej kolejności Sąd stwierdził, że Komisja nie pozostawiła wątpliwości co do składu środka Synto zastosowanego w nocy z 29 na 30 maja 2006 r., ponieważ w szczególności zażądała dostarczenia przez samo przedsiębiorstwo sprzątające dokładnie tego samego środka czyszczącego co ten, którego użyto owej nocy, a także wykorzystała ten produkt do przeprowadzenia testów. W drugiej kolejności Sąd orzekł, iż powołanie się przez E.ON Energie na ewentualność, że posiadacze kluczy mogli udzielić dostępu do spornego lokalu osobom trzecim lub że ktoś mógł dostać się do tego lokalu w inny sposób, nie ma w niniejszej sprawie znaczenia, ponieważ choć zgodnie z art. 23 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 1/2003 na Komisji spoczywa ciężar udowodnienia, że pieczęć została złamana umyślnie lub przez zaniedbanie, to jednak instytucja ta nie jest zobowiązana do wykazania, że ktoś

rzeczywiście dostał się do opatrzonego pieczęcią lokalu. W trzeciej kolejności Sąd oddalił argument dotyczący rzekomo tendencyjnego sformułowania pytania nr 6 zawartego w kwestionariuszu skierowanym do kontrolerów, wskazując, że pytanie to zmierzało do uzyskania od członków zespołu przeprowadzającego kontrolę informacji na temat przesłanek przemawiających za złamaniem pieczęci, w świetle stwierdzeń poczynionych w protokole. Zresztą każdy z kontrolerów rzeczywiście wskazał informacje, które osobiście zapamiętał.

- 39 W pkt 99–124 zaskarżonego wyroku Sąd zbadał zarzut trzeci, dotyczący błędności założenia, że pieczęć została nałożona prawidłowo, i uznał, iż zarzutu tego nie można uwzględnić. W pierwszej kolejności Sąd zaznaczył, że dowody, na których oparła się Komisja, aby stwierdzić, iż pieczęć została nałożona w prawidłowy sposób, a mianowicie protokół nałożenia pieczęci oraz udzielone przez obecnych przy nakładaniu pieczęci kontrolerów odpowiedzi na pytanie nr 3 skierowanego do nich kwestionariusza, pozwalają w istocie uznać, że w dniu 29 maja 2006 r. sporna pieczęć została nałożona w prawidłowy sposób, że wobec tego przylegała ona do drzwi lokalu G.505 i do ich framugi oraz że pozostawała nienaruszona w tym sensie, iż napisy „VOID” nie pojawiły się na niej w czasie, gdy zespół kontrolny opuszczał pomieszczenia skarżącej.
- 40 W drugiej kolejności Sąd zbadał, czy okoliczności, na które powołuje się E.ON Energie, mogły podważyć wartość dowodową wspomnianych wyżej dowodów. Sąd oddalił argument dotyczący braku dokładnego oczyszczenia drzwi przed nałożeniem spornej pieczęci, wskazując w szczególności, że kontrolerzy upewnili się, iż podłoże było czyste, i że zgodnie z etykietą techniczną konsekwencją nałożenia pieczęci na zabrudzoną powierzchnię była ewentualność, iż napisy „VOID” mogły nie pojawić się w razie złamania pieczęci ze względu na jej zbyt słabe przyleganie do podłoża. E.ON Energie nie wykazała zresztą, że powierzchnia ta była pokryta zanieczyszczeniami innymi niż kurz, który zwykle występuje w biurach. Jeśli chodzi o podniesioną przez E.ON Energie okoliczność, że rzeczona powierzchnia była wykonana z aluminium eloksydowanego, który to materiał nie został wymieniony w treści etykiety technicznej spornej pieczęci, Sąd wskazał, że według jej producenta, przedsiębiorstwa 3M, pieczęć taka funkcjonuje prawidłowo na drzwiach z aluminium i aluminium lakierowanego, i wyjaśnił, że konsekwencją zastosowania pieczęci na niewłaściwym podłożu jest jej niewystarczające przyleganie, co może spowodować, że w razie przemieszczenia pieczęci napisy „VOID” się nie pojawiają. Sąd oddalił wreszcie jako niepoparte dowodami twierdzenie, że sporna pieczęć nie została oddzielona od folii zabezpieczającej w sposób zgodny z instrukcjami producenta.
- 41 W pkt 134–156 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił zarzut czwarty, dotyczący błędności założenia co do „ewidentnego stanu” pieczęci dnia następującego po dniu, w którym przeprowadzono kontrolę. W pierwszej kolejności Sąd stwierdził, że dowody, na których oparła się Komisja w celu stwierdzenia złamania pieczęci – a mianowicie protokół złamania pieczęci, według którego cała sporna pieczęć została przesunięta o około 2 mm w górę i w bok, zaś napisy „VOID” były wyraźnie widoczne na całej powierzchni pieczęci – a także zeznania kontrolerów obecnych przy stwierdzaniu złamania pieczęci pozwalają w istocie stwierdzić, że sporna pieczęć została złamana w nocy z 29 na 30 maja 2006 r. i że drzwi przedmiotowego lokalu mogły zatem zostać w tym czasie otwarte.
- 42 W drugiej kolejności Sąd zbadał, czy okoliczności, na które powołała się E.ON Energie, mogły podważyć wartość dowodową wspomnianych wyżej dowodów. Sąd oddalił argument E.ON Energie, jakoby napisy „VOID” były słabo widoczne, i to tylko na części spornej pieczęci. Sąd wskazał w szczególności, że pojawienie się napisów „VOID” wystarczy, by stwierdzić, że sporna pieczęć uległa przemieszczeniu i że jej zmieniony stan został potwierdzony przez ośmiu obecnych na miejscu kontrolerów. Co się tyczy przeprowadzonego przez kontrolerów porównania stanu spornej pieczęci ze stanem pieczęci nałożonych w innych częściach budynku, Sąd orzekł, iż porównanie to było zasadne, ponieważ owo złamanie pieczęci było pierwszym złamaniem, jakie stwierdzili kontrolerzy. Tak więc nie można stąd wywnioskować, że istniały wątpliwości co do stanu pieczęci. W odniesieniu do argumentu dotyczącego okoliczności, że fotografie, na których oparła się Komisja, zostały wykonane po otwarciu drzwi, Sąd uznał, że argument ten nie pozwala na podważenie wartości dowodowej wzmiankowanych dowodów.

- 43 Następnie w pkt 166–171 zaskarżonego wyroku Sąd zbadał zarzut piąty, dotyczący błędności założenia co do zdatności folii zabezpieczającej do urzędowego nakładania pieczęci przez Komisję, jako że folia ta została stworzona po to, by umożliwić udowodnienie, iż „zabezpieczony nią pojemnik lub produkt” nie został otwarty. Sąd orzekł w pierwszej kolejności, że chociaż na etykiecie technicznej spornej pieczęci nie wymieniono wyraźnie zastosowania pieczęci w sposób, w jaki uczyniła to Komisja, to jednak z treści tej etykiety wynika, iż folia zabezpieczająca powinna umożliwiać rozpoznanie, że przy pieczęci manipulowano, ulegając zniszczeniu przy każdej próbie usunięcia etykiety, co odpowiada zastosowaniu pieczęci w sposób, w jaki uczyniła to Komisja. O ile producent zaleca zastosowanie dodatkowych środków zabezpieczających, w sytuacji gdy manipulowanie przy pieczęci „może powodować bardzo poważne konsekwencje, takie jak znaczne straty finansowe”, o tyle z treści etykiety technicznej wynika, że zalecenie to tłumaczy możliwość wystąpienia fałszywej reakcji negatywnej.
- 44 W drugiej kolejności Sąd wskazał, że zgodność nałożenia pieczęci z art. 20 ust. 2 lit. d) rozporządzenia nr 1/2003 została uznana przez przedstawicieli E.ON Energie i że można uznać, iż w stosownym wypadku spółka ta niezwłocznie wyraziłaby swoje wątpliwości co do prawidłowości funkcjonowania folii zabezpieczającej podczas nakładania pieczęci. W trzeciej kolejności Sąd, w odniesieniu do argumentów E.ON Energie dotyczących „alternatywnych wersji przebiegu zdarzeń”, które mogłyby wpłynąć na stan spornej pieczęci, odesłał do analizy zarzutu szóstego.
- 45 W pkt 199–234 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił zarzut szósty, dotyczący braku rozpatrzenia przez Komisję „alternatywnych wersji przebiegu zdarzeń”, które mogły prowadzić do zmiany stanu spornej pieczęci. Stwierdziwszy, że zadaniem przedsiębiorstwa, które powołuje się na alternatywne wyjaśnienie faktów ustalonych przez Komisję, jest udowodnienie, po pierwsze, istnienia okoliczności, na które przedsiębiorstwo to się powołuje, a po drugie, tego, że okoliczności te podważają wartość dowodową dowodów, na których oparła się Komisja, Sąd przypomniał, iż już w kontekście oddalenia zarzutu czwartego orzekł on, że Komisja mogła zasadnie uznać, że sporna pieczęć została złamana w nocy z 29 na 30 maja 2006 r. Należało więc zbadać, czy E.ON Energie zdołała przeprowadzić dowód przeciwny.
- 46 W pierwszej kolejności Sąd orzekł, że E.ON Energie nie wykazała istnienia „czynników zewnętrznych”, które leżały u podstaw pojawienia się napisów „VOID” na spornej pieczęci. W szczególności Sąd zwrócił uwagę, że przedsiębiorstwo to nie przedstawiło dowodów istnienia związku przyczynowego między domniemywanym przekroczeniem maksymalnego terminu przechowywania pieczęci a pojawieniem się rzeczonych napisów, zważywszy między innymi na fakt, że inne wykorzystane pieczęcie, które pochodziły z tej samej partii, nie wykazały reakcji pozytywnej. Sąd stwierdził również, że E.ON Energie nie wykazała, iż zastosowanie przez pracownika przedsiębiorstwa sprzątającego środka czystości Syto do oczyszczenia drzwi, które opatrzone pieczęcią, doprowadziło do powstania ryzyka wystąpienia fałszywej reakcji pozytywnej spornej pieczęci. Sąd dodał, że w każdym razie obowiązkiem E.ON Energie było poinformowanie przedsiębiorstwa sprzątającego o znaczeniu spornej pieczęci oraz zapewnienie, aby sporna pieczęć nie została złamana przez pracownika tego przedsiębiorstwa.
- 47 Sąd stwierdził także, iż E.ON Energie nie przedstawiła dowodu na to, że zanotowany owej nocy w Monachium poziom wilgotności powietrza, ewentualne wibracje i wstrząsy mogące wiązać się z użytkowaniem lokalu G.506 usytuowanego obok opatrzonego pieczęcią lokalu G.505, a nawet współistnienie tych czynników, okoliczności przeterminowania spornej pieczęci i oddziaływania na nią środka Syto doprowadziły do zmiany stanu tej pieczęci w nocy z 29 na 30 maja 2006 r. W odniesieniu do argumentu opartego na okoliczności, że lokal G.505 nie został owej nocy otwarty, Sąd przypomniał, iż – jak wskazano w pkt 38 niniejszego wyroku – Komisja nie była zobowiązana do wykazania, że lokal ten został wówczas otwarty.
- 48 W drugiej kolejności Sąd zwrócił uwagę, że ekspertyzy przedstawione przez E.ON Energie nie świadczą o tym, że przywołane przez tę spółkę okoliczności doprowadziły do zmiany stanu spornej pieczęci oraz że w każdym razie ekspertyzy te zawierają szereg braków, wynikających w szczególności ze zbyt małych

rozmiarów poddanych testom próbek, z ilości zastosowanego środka czystości, a także z odmowy przez E.ON Energie wykorzystania oryginalnych pieczęci oraz braku jej zgody na to, aby w próbach uczestniczył przedstawiciel Komisji. W trzeciej kolejności Sąd oddalił jako pozbawione znaczenia dla sprawy bądź niepoparte dowodami różne przedstawione przez E.ON Energie zastrzeżenia dotyczące sprawozdań sporządzonych przez pana Kr. na żądanie Komisji. W czwartej kolejności Sąd orzekł, że ponieważ E.ON Energie nie przedstawiła dowodów, które umożliwiłyby podważenie wartości dowodowej zgromadzonego przez Komisję materiału dowodowego, nie zachodzi potrzeba wypowiedzania się na temat domniemanej „możliwości wystąpienia fałszywych reakcji pozytywnych”, która wynika z motywów 7, 74 i 75 spornej decyzji.

- 49 W pkt 238–247 zaskarżonego wyroku Sąd zbadał zarzut siódmy, dotyczący naruszenia zasady domniemania niewinności. Po przypomnieniu, że zgodnie z orzecznictwem rzeczona zasada znajduje zastosowanie w postępowaniach w przedmiocie naruszeń reguł konkurencji, Sąd oddalił argumenty E.ON Energie oparte na rzekomo „sugestywnym charakterze” kwestionariusza, jaki pismem z dnia 16 października 2007 r. skierowano do eksperta, pana Kr.
- 50 W kwestionariuszu tym zwrócono się do pana Kr. między innymi o wskazanie, dlaczego ekspertyzy przedstawione przez E.ON Energie „nie są sprzeczne” z jego własną opinią z dnia 8 maja 2007 r., oraz o „potwierdzenie”, że współlistnienie przedstawionych przez tę spółkę czynników „nie może powodować” fałszywej reakcji pozytywnej. Sąd wskazał w szczególności, że ciężar dowodowy w tym zakresie spoczywa na E.ON Energie i że kwestionariusz miał na celu zbadanie, czy wnioski zawarte w pierwszej opinii pana Kr. zostały podważone w opiniach przedstawionych przez E.ON Energie, jako że ekspert ten przedstawił wcześniej ustnie pewne komentarze na temat zawartych w tych opiniach stwierdzeń. Sąd zaznaczył wreszcie, że w swej drugiej opinii pan Kr. przeformułował pytania postawione w sposób „otwarty”, zanim udzielił na nie odpowiedzi. Ze wszystkich tych powodów Sąd oddalił zarzut siódmy.
- 51 W pkt 254–263 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił zarzut ósmy, dotyczący naruszenia art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 polegającego na tym, że w motywie 101 spornej decyzji Komisja błędnie uznała, iż zachowania osób trzecich należało przypisać E.ON Energie i że nie można w tym wypadku mówić o zaniedbaniu, ponieważ pracownik przedsiębiorstwa sprzątającego nie mógł wiedzieć, że jego działanie było jednym z istotnych elementów złamania pieczęci. Po pierwsze, Sąd uznał, że argumenty E.ON Energie, według których posiadacze kluczy nie otworzyli drzwi spornego lokalu, pozbawione są znaczenia, ponieważ zadaniem Komisji nie było udowodnienie, że do lokalu tego rzeczywiście ktoś się dostał. Po drugie, Sąd zwrócił uwagę, że zgodnie z zawartymi w motywach 101 i 103 spornej decyzji ustaleniami, które nie zostały zakwestionowane, w chwili złamania pieczęci w budynku znajdowały się wyłącznie osoby upoważnione przez E.ON Energie i że nie można uwzględnić argumentu, według którego posiadaczami kluczy byli tylko współpracownicy bądź upoważnieni przedstawiciele tej spółki. Po trzecie, brak po stronie pracownika przedsiębiorstwa sprzątającego wiedzy na temat domniemanych konsekwencji przetarcia spornej pieczęci szmatką nasączoną środkiem czystości jest tu bez znaczenia, ponieważ nie udowodniono, że oczyszczenie drzwi za pomocą środka Synto rzeczywiście mogło mieć wpływ na stan tej pieczęci. Po czwarte, w odniesieniu do argumentów dotyczących okoliczności, że sporna pieczęć była ponoć przeterminowana, Sąd odesłał do swych argumentów przedstawionych w ramach analizy zarzutu szóstego.
- 52 Wreszcie w pkt 276–297 zaskarżonego wyroku Sąd zbadał zarzut dziewiąty, dotyczący naruszenia art. 253 WE i zasady proporcjonalności przy ustalaniu kwoty grzywny.
- 53 W pierwszej kolejności Sąd przypomniał, że zgodnie z orzecznictwem uzasadnienie aktu należy oceniać w odniesieniu do konkretnej sytuacji, a w szczególności do kontekstu tego aktu, jak również do przepisów prawa regulującego daną dziedzinę, i że nie ma wymogu, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne elementy faktyczne i prawne. Sąd zaznaczył następnie, że w celu ustalenia kwoty grzywny nałożonej na E.ON Energie Komisja uwzględniła zarówno wagę naruszenia oraz szczególne okoliczności sprawy, a w szczególności istnienie przesłanek świadczących o popełnieniu przez E.ON

Energie naruszeń reguł konkurencji, jak i fakt, że chodziło tu o pierwszy przypadek stosowania art. 23 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 1/2003, a także konieczność, aby nałożona grzywna mogła jednak zapewnić temu nowemu przepisowi skutek odstrasżający.

- 54 Sąd zauważył w tym względzie, że ponieważ Komisja nie przyjęła wytycznych dotyczących ustalania grzywien nakładanych na podstawie art. 23 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 1/2003, instytucja ta nie jest zobowiązana do określania kwoty podstawowej grzywny jako wartości liczbowej bądź procentowej ani do wskazywania ewentualnych okoliczności obciążających lub łagodzących. Sąd oddalił zatem argument dotyczący braku uzasadnienia spornej decyzji, jak również argument dotyczący naruszenia prawa do obrony, które to naruszenie miałyby być skutkiem tego braku.
- 55 Co się tyczy w drugiej kolejności argumentu dotyczącego naruszenia zasady proporcjonalności, Sąd, po przypomnieniu, że zgodnie z orzecznictwem grzywny nie powinny być niewspółmiernie wysokie w stosunku do zamierzonych celów, zwrócił uwagę, że w motywach 105–108 spornej decyzji Komisja trafnie wyjaśniła, dlaczego naruszenie w postaci złamania pieczęci jest samo w sobie naruszeniem szczególnie ciężkim, w szczególności wobec konieczności zapewnienia odstrasżającego skutku grzywnom nakładanym w wypadku złamania pieczęci, tak aby przedsiębiorstwa nie mogły dojść do wniosku, że złamanie pieczęci w trakcie kontroli jest dla nich korzystne. Tak więc Komisja nie przyjęła, że zaistniały okoliczności obciążające, ale raczej uznała, że istnieją okoliczności, które uzasadniają, aby w każdym przypadku złamania pieczęci nakładana była wystarczająco odstrasżająca grzywna.
- 56 Co się tyczy okoliczności łagodzących, na które powołała się E.ON Energie, Sąd podkreślił w szczególności, że fakt, iż pieczęć została złamana przez zaniedbanie, a nie w wyniku umyślnego działania, nie stanowi okoliczności łagodzącej i że w niniejszej sprawie Komisja nie podzieliła tezy, iż naruszenie to musi zostać popełnione umyślnie. Sąd orzekł również, że Komisja nie miała żadnego powodu, by informować E.ON Energie o rzekomej „szczególnej wrażliwości” folii zabezpieczającej, i że bez znaczenia jest także fakt, iż nie było możliwości stwierdzenia, że z lokalu G.505 wyniesiono dokumenty. Bez znaczenia jest również skala podjętych przez E.ON Energie wysiłków w zakresie sporządzania ekspertyz i przesłuchiwanie wszystkich posiadaczy kluczy, ponieważ wysiłki te podejmowane były w ramach wykonywania przez E.ON Energie jej prawa do obrony i nie ułatwiły one Komisji jej dochodzenia. Sąd zaznaczył, że Komisja w pełni uwzględniła fakt, iż w niniejszej sprawie chodzi o pierwszy przypadek złamania pieczęci, i uznała, że – wbrew stanowisku E.ON Energie – grzywny w kwocie 38 mln EUR, która stanowi w przybliżeniu 0,14% obrotu tej spółki, nie można uznać za nieproporcjonalną do wagi naruszenia.
- 57 W świetle wszystkich tych rozważań Sąd oddalił zarzut dziewiąty, a w konsekwencji całą skargę wniesioną przez E.ON Energie.

Postępowanie przed Trybunałem

Żądania stron

- 58 E.ON Energie wnosi do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonego wyroku i stwierdzenie nieważności spornej decyzji;
  - posiłkowo, uchylenie zaskarżonego wyroku i stwierdzenie nieważności spornej decyzji w zakresie, w jakim spółka ta została obciążona obowiązkiem zapłaty grzywny oraz pokrycia kosztów postępowania, a także uwzględnienie żądań przedstawionych przez nią w pierwszej instancji;

- lub ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania oraz
- obciążenie Komisji kosztami postępowania.

59 Komisja wnosi do Trybunału o:

- oddalenie odwołania w całości oraz
- obciążenie E.ON Energie kosztami postępowania odwoławczego.

Ponowne otwarcie procedury ustnej

- 60 Pismem z dnia 26 czerwca 2012 r. Komisja wniosła o ponowne otwarcie procedury ustnej. W uzasadnieniu tego wniosku Komisja wskazała, że nie zgadza się ona ze stanowiskiem rzecznika generalnego dotyczącym szóstego zarzutu odwołania i utrzymuje, że pewne kwestie, które poruszył on w tym względzie, stanowią zagadnienia nowe, wobec czego w niniejszej sprawie nie została poszanowana zasada kontradiktoryjności.
- 61 Należy przypomnieć, że Trybunał może z urzędu lub na wniosek rzecznika generalnego albo na wniosek stron zarządzić otwarcie procedury ustnej na nowo na podstawie art. 61 regulaminu, jeżeli uzna, iż sprawa nie została dostatecznie wyjaśniona lub że podstawą rozstrzygnięcia będzie argument, który nie był przedmiotem dyskusji pomiędzy stronami (zob. wyroki: z dnia 3 marca 2009 r. w sprawie C-205/06 Komisja przeciwko Austrii, Zb.Orz. s. I-1301, pkt 13; z dnia 6 września 2012 r. w sprawie C-262/10 Döhler Neuenkirchen, pkt 30).
- 62 Należy w tym względzie przypomnieć, że zgodnie z art. 252 akapit drugi TFUE zadaniem rzecznika generalnego jest publiczne przedstawianie, przy zachowaniu całkowitej bezstronności i niezależności, uzasadnionych opinii w sprawach, które zgodnie ze statutem Trybunału Sprawiedliwości wymagają jego zaangażowania. W tym względzie Trybunał nie jest związany ani opinią rzecznika generalnego, ani jej uzasadnieniem (zob. wyrok z dnia 11 listopada 2010 r. w sprawie C-229/09 Hogan Llovels International, Zb.Orz. s. I-11335, pkt 26). W konsekwencji okoliczność, że jedna ze stron nie zgadza się z opinią rzecznika generalnego, bez względu na to, jakie kwestie poruszono w tej opinii, nie może sama w sobie stanowić uzasadnienia dla ponownego otwarcia procedury ustnej.
- 63 Wobec powyższego, ponieważ po wysłuchaniu rzecznika generalnego Trybunał uznał, że posiada wystarczającą wiedzę o sprawie, aby ją rozstrzygnąć, oraz że podstawą rozstrzygnięcia nie będą argumenty, które nie były przedmiotem dyskusji pomiędzy stronami, Trybunał stwierdza, że wniosek o ponowne otwarcie procedury ustnej należy odrzucić.

W przedmiocie odwołania

- 64 Na wstępie należy przypomnieć, że wyłącznie Sąd jest właściwy do ustalenia i oceny okoliczności faktycznych, a także, co do zasady, do zbadania dowodów, które dopuścił on na poparcie tych okoliczności. Jeśli zatem dowody te uzyskano w prawidłowy sposób przy poszanowaniu ogólnych zasad prawa i wymogów proceduralnych dotyczących ciężaru dowodu i postępowania dowodowego, wyłącznie do Sądu należy ocena, jaką wagę należy przywiązywać do przedstawionych dowodów. Ocena ta nie stanowi zatem, z wyłączeniem przypadków przeinaczenia tych dowodów, kwestii prawnej, która jako taka podlega kontroli Trybunału (zob. wyrok z dnia 3 września 2009 r. w sprawie C-535/06 P Moser Baer India przeciwko Radzie, Zb.Orz. s. I-7051, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 65 Natomiast w sytuacji gdy Sąd ustalił lub ocenił okoliczności faktyczne, Trybunał jest właściwy do przeprowadzenia kontroli, jeżeli Sąd uznał, że mają one charakter prawny, i jeżeli wyprowadził z nich konsekwencje prawne (wyrok z dnia 1 czerwca 1994 r. w sprawie C-136/92 P Komisja przeciwko Brazzelli Lualdi i in., Rec. s. I-1981, pkt 49).

W przedmiocie zarzutu pierwszego, dotyczącego naruszenia prawa w zakresie rozkładu ciężaru dowodu, a także naruszenia zasady domniemania niewinności oraz zasady prawa Unii in dubio pro reo

Argumentacja stron

- 66 Według E.ON Energie, po tym jak w pkt 48 zaskarżonego wyroku Sąd przyznał, iż to na Komisji spoczywa ciężar dowodu na okoliczność stwierdzonych przez nią naruszeń, w pkt 55 wyroku odwrócił on ciężar dowodu, rozstrzygając, że jeżeli Komisja przedstawia dowody bezpośrednie jakiejś okoliczności, wówczas to do zainteresowanych przedsiębiorstw należy wykazanie, że dowody te są niewystarczające. Według E.ON Energie Sąd nie uwzględnił w szczególności faktu, że dowód w postaci złamania pieczęci, która bezsprzecznie przechowywana była po upływie terminu przydatności nie stanowi dowodu wystarczająco precyzyjnego, a więc co do zasady wystarczającego do wykazania, że popełnione zostało naruszenie. Spółka ta kwestionuje w szczególności zastosowanie w drodze analogii wyroku z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-235/92 P Montecatini przeciwko Komisji, Rec. s. I-4539, twierdząc, że w przeciwieństwie do dowodu z dokumentów złamanie pieczęci nie stanowi bezpośredniego i wystarczającego dowodu, ale okoliczność dwuznaczną. Co więcej, dowody, na których oparł się Sąd, są tylko dowodami pośrednimi.
- 67 E.ON Energie podnosi ponadto, że niejasności związane z prawidłowym działaniem konkretnej pieczęci, którą posłużono się w tym wypadku, należy przypisać Komisji, ponieważ instytucja ta użyła pieczęci, która była przechowywana po upływie jej terminu przydatności, oraz nie zabezpieczyła dowodów przed otwarciem drzwi pomieszczenia. W replice spółka ta dodaje, że sporna pieczęć została źle nałożona, gdyż w celu jej prawidłowego założenia należało postępować zgodnie z instrukcjami producenta zawartymi w etykiecie technicznej produktu. Brak możliwości dostarczenia dowodów będący następstwem zachowania Komisji nie powinien działać na szkodę E.ON Energie. Okoliczność ta odwróciła więc ciężar dowodu, wobec czego Sąd powinien był wymagać od Komisji udowodnienia, że sporna pieczęć została nałożona prawidłowo i działała w normalny sposób, zamiast wymagać od E.ON Energie przedstawienia dowodu przeciwnego, co Sąd uczynił w pkt 170 zaskarżonego wyroku. E.ON Energie podkreśla, że zarzut pierwszy jest dopuszczalny, ponieważ rozkład ciężaru dowodu stanowi zagadnienie prawne i gdyby nie doszło do naruszenia prawa, o którym mowa w tym zarzucie, Sąd być może inaczej oceniłby okoliczności faktyczne niniejszej sprawy. Tak więc E.ON Energie nie kwestionuje przed Trybunałem dokonanych przez Sąd ustaleń faktycznych jako takich.
- 68 Według Komisji kwestia, czy instytucja ta przedstawiła dowód złamania pieczęci, należy do zakresu oceny dowodów, której dokonał Sąd i której kontrola przez Trybunał powinna pozostawać w ścisłe określonych granicach. Skoro E.ON Energie nie poniosła zarzutu przeinaczenia dowodów w tym względzie, zarzut pierwszy jest niedopuszczalny. Ponadto przedstawione po raz pierwszy w replice, a więc zbyt późno, twierdzenie, że sporna pieczęć została nałożona nieprawidłowo ze względu na fakt, iż była ona przeterminowana, nie może uzasadniać odwrócenia ciężaru dowodu, czego życzy sobie E.ON Energie.
- 69 Poza tym, jak stwierdził Sąd w pkt 53–55 zaskarżonego wyroku, wymogi w dziedzinie dowodów uzależnione są od charakteru dowodów, jakie Komisja przedstawiła w celu udowodnienia naruszenia. Komisja zwraca uwagę, że chociaż w dziedzinie uzgodnionych praktyk opiera się ona wyłącznie na obserwacji podobieństwa zachowań na rynku i zakłada w tym względzie, że podobieństwa tego nie można wytłumaczyć inaczej, jak tylko uzgodnieniami między danymi przedsiębiorstwami, to dla uwolnienia się od zarzutów wystarczy, by przedsiębiorstwa te udowodniły, że zaistniały okoliczności, które stawiają w odmiennym świetle fakty wykazane przez Komisję. Inaczej jest natomiast w sytuacji,

gdy Komisja może odesłać do dokumentów, z których wynika, że zaobserwowane zachowanie jest rezultatem uzgodnienia, w którym to przypadku przedstawienie przez zainteresowane przedsiębiorstwa alternatywnego wyjaśnienia stwierdzonych przez Komisję faktów nie jest wystarczające. W takim wypadku przedsiębiorstwa te muszą podważyć zaistnienie stanu faktycznego ustalonego na podstawie przedstawionych przez Komisję dokumentów.

- 70 Według Komisji zarówno kwestia, czy instytucja ta spełniła ciężący na niej obowiązek dostarczenia pierwszego dowodu w postaci dowodów bezpośrednich, jak i kwestia, czy przedsiębiorstwo przedstawiło dowód przeciwny, mieszczą się w zakresie oceny dowodów. Ponadto w świetle wyjaśnień przedstawionych przez producenta spornej pieczęci w niniejszej sprawie mamy do czynienia z normalnym przypadkiem nałożenia prawidłowo funkcjonującej pieczęci, wobec czego zadaniem E.ON Energie jest dostarczenie dowodów przeciwnych, zmierzających do udowodnienia jej twierdzenia dotyczącego wystąpienia fałszywej reakcji pozytywnej. Według Komisji skarżąca, przedstawiając wywody na temat wymogów w dziedzinie dowodów, próbuje odwrócić uwagę Trybunału od faktu, że nigdy nie udało jej się w poważny sposób podważyć funkcjonowania spornej pieczęci opisanego przez jej producenta, potwierzonego w praktyce Komisji i zweryfikowanego przez eksperta z dziedziny techniki, pana Kr.

Ocena Trybunału

- 71 Należy przypomnieć, że – jak słusznie zauważył Sąd w pkt 48 zaskarżonego wyroku – w dziedzinie prawa konkurencji w przypadku sporu co do istnienia naruszenia reguł konkurencji na Komisji spoczywa ciężar dowodu na okoliczność stwierdzonych przez nią naruszeń oraz przedstawienia środków dowodowych mogących wykazać w stopniu wystarczającym w świetle wymogów prawa okoliczności faktyczne wskazujące na takie naruszenie (wyroki: z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. s. I-8417, pkt 58; a także z dnia 6 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-2/01 P i C-3/01 P BAI i Komisja przeciwko Bayer, Rec. s. I-23, pkt 62).
- 72 Ponadto jeżeli sąd ma wątpliwości, to należy je rozpatrywać na korzyść przedsiębiorstwa będącego adresatem decyzji stwierdzającej naruszenie (zob. podobnie wyrok z dnia 14 lutego 1978 r. w sprawie 27/76 United Brands i United Brands Continentaal przeciwko Komisji, Rec. s. 207, pkt 265). Domniemanie niewinności stanowi bowiem ogólną zasadę prawa Unii, którą wyraża obecnie art. 48 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.
- 73 Tymczasem z orzecnictwa Trybunału wynika, że zasada domniemanie niewinności obowiązuje w postępowaniach dotyczących naruszenia reguł konkurencji wiążących przedsiębiorstwa, które to naruszenia mogą zakończyć się nałożeniem grzywnien lub okresowych kar pieniężnych (zob. podobnie wyrok z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-199/92 P Hüls przeciwko Komisji, Rec. s. I-4287, pkt 149, 150; a także ww. wyrok w sprawie Montecatini przeciwko Komisji, pkt 175, 176).
- 74 Oczywiście jeżeli Komisja stwierdza naruszenie reguł konkurencji na podstawie założenia, że ustalonych okoliczności faktycznych nie da się wytłumaczyć inaczej niż zachowaniem niezgodnym z regułami konkurencji, sąd Unii będzie musiał stwierdzić nieważność stosownej decyzji, gdy zainteresowane przedsiębiorstwa przedstawią argumenty, które stawiają w odmiennym świetle fakty wykazane przez Komisję i które pozwalają tym samym na inne przekonywujące wyjaśnienie faktów, na podstawie których Komisja stwierdziła istnienie naruszenia. W takim wypadku nie można bowiem uznać, że Komisja przedstawiła dowód zaistnienia naruszenia prawa konkurencji (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 marca 1984 r. w sprawach połączonych 29/83 i 30/83 Compagnie royale asturienne des mines i Rheinzink przeciwko Komisji, Rec. s. 1679, pkt 16; a także z dnia 31 marca 1993 r. w sprawach połączonych C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 i od C-125/85 do C-129/85 Ahlström Osaakeyhtiö i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-1307, pkt 126, 127).

- 75 Jednakże Trybunał orzekł również, że skoro Komisja mogła wykazać, iż dane przedsiębiorstwo uczestniczyło w spotkaniach z innymi przedsiębiorstwami, które to spotkania miały oczywiście antykonkurencyjny charakter, to Sąd mógł trafnie uznać, że przedstawienie innego wyjaśnienia co do przedmiotu rzeczonych spotkań jest zadaniem tego przedsiębiorstwa. Postępując w ten sposób, Sąd nie dokonał niesłusznego odwrócenia ciężaru dowodu ani nie naruszył zasady domniemania niewinności (ww. wyrok w sprawie Montecatini przeciwko Komisji, pkt 181).
- 76 W pkt 56 zaskarżonego wyroku Sąd słusznie stwierdził również, że gdy Komisja opiera się na dowodach, które co do zasady są wystarczające do wykazania istnienia naruszenia, zainteresowane przedsiębiorstwo nie może poprzestać na wskazaniu możliwości zaistnienia okoliczności, która mogłaby mieć wpływ na moc dowodową rzeczonych dowodów, aby to na Komisji spoczął ciężar udowodnienia, że okoliczność ta nie mogła mieć wpływu na ich moc dowodową. Wprost przeciwnie, z wyjątkiem sytuacji, gdy zainteresowane przedsiębiorstwo zostaje pozbawione możliwości dostarczenia takiego dowodu w wyniku zachowania samej Komisji, to właśnie zainteresowane przedsiębiorstwo powinno wykazać w wymagany prawem sposób z jednej strony zaistnienie okoliczności, na którą się ono powołuje, a z drugiej strony, że okoliczność ta podważa moc dowodową dowodów, na których oparła się Komisja.
- 77 W niniejszej sprawie E.ON Energie zarzuca Sądowi, że w drodze analogii zastosował on pkt 181 ww. wyroku w sprawie Montecatini przeciwko Komisji do przypadku złamania pieczęci będącego przedmiotem postępowania, w którym zapadł zaskarżony wyrok.
- 78 Ponieważ E.ON Energie kwestionuje możliwość takiego analogicznego zastosowania wskazanego wyroku, należy stwierdzić, iż Sąd nie dopuścił się w tym względzie żadnego naruszenia prawa ani w pkt 55 i nast., ani w pkt 170 zaskarżonego wyroku. Skoro bowiem Komisja stwierdziła złamanie pieczęci na podstawie szeregu dowodów, w tym protokołu złamania pieczęci, Sąd mógł zasadnie uznać, stosując w drodze analogii ww. wyrok w sprawie Montecatini przeciwko Komisji, że dostarczenie dowodów podważających to stwierdzenie było zadaniem E.ON Energie, i czyniąc to, nie dokonał niesłusznego odwrócenia ciężaru dowodu ani nie naruszył zasady domniemania niewinności.
- 79 W odniesieniu do podniesionego w ramach zarzutu pierwszego argumentu E.ON Energie, że przekroczony został termin przechowywania spornej pieczęci, wystarczy stwierdzić, iż argument ten zmierza do zakwestionowania ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd w odniesieniu do różnych dostarczonych dowodów. Dlatego argumentacja ta jest w tym zakresie niedopuszczalna w świetle orzecznictwa przytoczonego w pkt 64 i 65 niniejszego wyroku.
- 80 Co się tyczy argumentu opartego na przypisywanej Komisji odpowiedzialności za istnienie niepewności co do prawidłowego funkcjonowania spornej pieczęci, którą posłużono się konkretnie w niniejszym przypadku, należy przypomnieć, że – jak wskazano już w pkt 76 niniejszego wyroku – Sąd nie dopuścił się żadnego naruszenia prawa, uznając, iż ciężar dowodu spoczywa na E.ON Energie, chyba że zainteresowane przedsiębiorstwo nie może dostarczyć takiego dowodu w wyniku zachowania samej Komisji. Właściwie formułując zagadnienie prawne, w pkt 57–63, 99–124 i 134–156 zaskarżonego wyroku Sąd w istocie orzekł dalej, na podstawie przedstawionych mu dowodów, że przypisywane Komisji istnienie rzeczonych niepewności nie zostało poparte dowodami, wobec czego ciężar dowodu rzeczywiście spoczywał na E.ON Energie. W zakresie, w jakim E.ON Energie kwestionuje tę dokonaną przez Sąd ocenę okoliczności faktycznych, argumentacja tej spółki jest niedopuszczalna w świetle orzecznictwa przytoczonego w pkt 64 i 65 niniejszego wyroku.
- 81 Tym samym zarzut pierwszy należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego naruszenia obowiązku uzasadnienia przy stosowaniu zasad odnoszących się do ciężaru dowodu

Argumentacja stron

- 82 E.ON Energie podnosi, że Sąd nie dopełnił ciężącego na nim obowiązku uzasadnienia ze względu na fakt, iż dokonał on błędnej kwalifikacji prawnej. Według tej spółki w ramach odwrócenia ciężaru dowodu Sąd nie uwzględnił ustanowionego przezeń początkowo w pkt 56 zaskarżonego wyroku kryterium „podważania” mocy dowodowej spornej pieczęci, ustanawiając w pkt 202 i 203 tego wyroku wymóg bezpośredniej „przyczynowości” pomiędzy przeterminowaniem pieczęci a wystąpieniem fałszywej reakcji pozytywnej. Według E.ON Energie brak spójności i niewystarczający charakter uzasadnienia w tym względzie stanowią zagadnienie prawne, a tym samym zarzut drugi jest dopuszczalny.
- 83 Według Komisji zarzut ten jest niedopuszczalny, ponieważ E.ON Energie kwestionuje w nim nie uzasadnienie zaskarżonego wyroku, które jest jasne, ale wyłącznie dokonaną przez Sąd ocenę dowodów. W każdym razie zarzut ten jest zdaniem tej instytucji bezzasadny.

Ocena Trybunału

- 84 Wbrew twierdzeniom Komisji zarzut drugi jest dopuszczalny. Ponieważ E.ON Energie twierdzi w istocie, że zachodzi sprzeczność między regułą prawa wskazaną w pkt 56 zaskarżonego wyroku a zastosowaniem tej reguły w pkt 202 wyroku, kwestionując przez to spójność rozumowania Sądu przy stosowaniu prawa Unii w odniesieniu do ciężaru dowodu, spółka ta podnosi kwestię prawną dotyczącą stosowania tego prawa przez Sąd (wyrok z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawie C-412/05 P Alcon przeciwko OHIM, Zb.Orz. s. I-3569, pkt 89).
- 85 W odniesieniu do kwestii zasadności rzeczonego zarzutu wystarczy wskazać, że – jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 37 opinii – kiedy Sąd w pkt 56 zaskarżonego wyroku ustalił zasadę, zgodnie z którą okoliczność przedstawiona przez E.ON Energie powinna podważać moc dowodową dowodów, na których Komisja opiera swoją analizę, zakłada to w sposób oczywisty związek przyczynowy pomiędzy jednym a drugim.
- 86 Okoliczność, na którą E.ON Energie powołała się przed Sądem, że sporna pieczęć była przeterminowana, jest bowiem w stanie podważyć wartość dowodową napisów „VOID” widniejących na tej pieczęci tylko w wypadku, gdy zostanie wykazane, że istnieje związek przyczynowy pomiędzy ewentualnym przeterminowaniem pieczęci a pojawieniem się rzeczonych napisów. Dlatego należy uznać, że poszukując takiego związku w pkt 202 i 203 zaskarżonego wyroku, Sąd nie zastosował kryterium prawnego innego niż to, które przedstawił w pkt 56 wyroku.
- 87 Wobec tego zarzut drugi należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, dotyczącego przeinaczenia dowodów, naruszenia zasady państwa prawa oraz prawa do dobrej administracji, a także nielogicznego i błędnego charakteru uzasadnienia w odniesieniu do oceny prawidłowości nałożenia spornej pieczęci

Argumentacja stron

- 88 W zarzucie trzecim E.ON Energie kwestionuje pod wieloma względami ocenę Sądu dotyczącą prawidłowości nałożenia spornej pieczęci, zawartą w pkt 102–115 zaskarżonego wyroku.

- 89 Po pierwsze, w odniesieniu do przeinaczenia dowodów E.ON Energie podkreśla, że kwestia oceny stanu spornej pieczęci obejmuje zarówno aspekt wewnętrzny, jak i aspekt zewnętrzny i że tylko ten drugi można wykazać na podstawie protokołu potwierdzającego prawidłowe nałożenie pieczęci. Tym samym Sąd nie wziął pod uwagę stanu wewnątrz tej pieczęci, który to stan nie mógł być dobrze widoczny na zewnątrz w krótkim czasie, jaki upłynął od nałożenia pieczęci do momentu opuszczenia pomieszczeń przez zespół przeprowadzający kontrolę. Przez zignorowanie tego aspektu Sąd naruszył w konsekwencji zasady państwa prawa oraz prawo do dobrej administracji, ponieważ nie był w stanie gołym okiem ocenić prawidłowości czynności Komisji.
- 90 Ponadto Sąd przeinaczył dowód w postaci protokołu nałożenia spornej pieczęci, uznając, że jego treść jest jednoznaczna – podczas gdy w rzeczywistości tak nie jest – poprzez przyjęcie w pkt 104 zaskarżonego wyroku założenia, iż dokument ten stanowi wystarczający dowód na prawidłowość nałożenia pieczęci. Co więcej, orzekając w pkt 115 zaskarżonego wyroku, że pieczęć „przylegała [...] [zatem] do drzwi lokalu G.505 i do ich framugi oraz że pozostawała nienaruszona w tym sensie, że nie pojawiły się na niej napisy »VOID« w czasie, gdy zespół kontrolny opuszczał pomieszczenia skarżącej”, Sąd przyjął kryteria dokonywania rozgraniczeń, które to kryteria pozbawione są znaczenia dla oceny wewnętrznej zdatności spornej pieczęci do spełnienia swej funkcji. Postępując w ten sposób Sąd, naruszył prawa logiki.
- 91 Po drugie, E.ON Energie zarzuca Sądowi, że w swojej analizie oparł się on na oświadczeniach kontrolerów z Komisji i z Bundeskartellamt dotyczących czynności opieczętowania. Oświadczenia te zaś nie są istotne dla sprawy, ponieważ kontrolerzy nie mieli możliwości oceny stanu wewnątrz spornej pieczęci.
- 92 Po trzecie, E.ON Energie twierdzi, że nie była ona w stanie rozpoznać, iż folia zabezpieczająca była szczególnie wrażliwa, a w konsekwencji nie była w stanie zbadać jej konkretnych właściwości. W tym kontekście Sąd popełnił błąd w uzasadnieniu, wskazując w pkt 105 zaskarżonego wyroku – i powołując się przy tym na motyw 51 spornej decyzji – że E.ON Energie „doskonale wiedziała, jak ważne były te oznaczenia”, a mianowicie napisy „VOID”. Według E.ON Energie nie można wykluczyć, że ukryta wada bądź wcześniejsze uszkodzenie spornej pieczęci mogły ujawnić się dopiero później ani że ze względu na niezajomość zasady działania pieczęci ktoś nie przywiązał wystarczającej wagi do zewnętrznego stanu pieczęci.
- 93 Komisja uważa, iż w zarzucie trzecim E.ON Energie w rzeczywistości stara się podważyć ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd, wobec czego zarzut ten jest niedopuszczalny.

Ocena Trybunału

- 94 Jeśli chodzi o twierdzenia dotyczące przeinaczenia dowodów, należy rozróżnić – jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 50 opinii – między częścią oceny Sądu dotyczącą stanu spornej pieczęci a tą częścią oceny, która dotyczy wartości protokołu dokumentującego nałożenie pieczęci.
- 95 W odniesieniu do okoliczności zakwestionowania przez E.ON Energie oceny Sądu dotyczącej stanu spornej pieczęci należy zauważyć, iż spółka ta przedstawia swą własną definicję braku zmiany stanu pieczęci, w kontekście której zwraca się do Trybunału o przeprowadzenie kontroli dokonanej przez Sąd oceny dowodów.
- 96 Jednakże kwestia, czy można było uznać, że stan spornej pieczęci był zmieniony, nie stanowi zagadnienia dotyczącego przeinaczenia dowodów, ale zagadnienie dotyczące faktów. W rzeczywistości E.ON Energie kwestionuje zatem ocenę faktów dokonaną przez Sąd w odniesieniu do kwestii niezmienności stanu spornej pieczęci na podstawie przedłożonych mu dowodów. Oznacza to, że w myśl orzecznictwa przypomnianego w pkt 64 niniejszego wyroku twierdzenia te są niedopuszczalne w kontekście rozpatrywanego odwołania.

- 97 Ponadto E.ON Energie nie wyjaśniła, w jaki sposób Sąd naruszył zasadę państwa prawa oraz prawo do dobrej administracji, dokonując oceny stanu faktycznego. Także i te argumenty należy zatem oddalić.
- 98 Co się tyczy zarzucanego przeinaczenia treści protokołu dokumentującego nałożenie spornej pieczęci, należy zaznaczyć, że – jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 56 przedstawionej opinii – dopóki nie zostanie przedstawiony dowód przeciwny, dopóty dokument ten stanowi wiarygodny dowód na okoliczność prawidłowego nałożenia pieczęci, a także na okoliczność, że pieczęć przylegała do drzwi lokalu G.505, które to okoliczności zostały stwierdzone przez przedstawicieli Komisji i Bundeskartellamt wieczorem w dniu 29 maja 2006 r. Tymczasem argumentacja przedstawiona w tym względzie przez E.ON Energie nie dowodzi tego, że dokonana przez Sąd interpretacja rzeczonego protokołu obciążona jest istotnym błędem, ani nie zawiera niczego, co pozwalałoby wykazać, że w protokole tym zamieszczono nieprawdziwe stwierdzenia bądź oświadczenia.
- 99 Tak więc twierdzenia dotyczące przeinaczenia protokołu dokumentującego nałożenie spornej pieczęci należy oddalić jako bezzasadne.
- 100 Co się tyczy sformułowanego przez E.ON Energie wobec Sądu zastrzeżenia, że oświadczenia kontrolerów nie mają znaczenia, ponieważ kontrolerzy ci nie byli ponoć w stanie ocenić funkcjonowania pieczęci od wewnątrz, należy przypomnieć, iż – jak wskazano w pkt 95 niniejszego wyroku – E.ON Energie próbuje w ten sposób przeforsować swą własną definicję braku zmiany stanu pieczęci. Jednakże, jak orzekł Trybunał w pkt 96 niniejszego wyroku, kwestia, czy można było uznać, że stan spornej pieczęci uległ zmianie, stanowi zagadnienie dotyczące faktów, do którego oceny wyłącznie właściwy jest Sąd.
- 101 Ponadto zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 64 niniejszego wyroku wyłącznie Sąd uprawniony jest do oceny wartości, jaką należy przypisać przedstawionym mu dowodom, jeśli dowody, które dopuścił na poparcie okoliczności faktycznych, uzyskano w prawidłowy sposób przy poszanowaniu ogólnych zasad prawa i wymogów proceduralnych dotyczących ciężaru dowodu i postępowania dowodowego (zob. podobnie wyrok z dnia 10 maja 2007 r. w sprawie C-328/05 P SGL Carbon przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-3921, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo). Tymczasem w swej argumentacji dotyczącej znaczenia oświadczeń kontrolerów E.ON Energie próbuje podważyć wartość, jaką Sąd przypisał tym dowodom. W konsekwencji argumentację tę należy odrzucić jako niedopuszczalną.
- 102 Wreszcie argument E.ON Energie dotyczący domniemywanego błędu uzasadnienia jest bezskuteczny, ponieważ odnosi się on do części uzasadnienia Sądu mającej charakter czysto pomocniczy. Przedstawione przez Sąd w pkt 105 zaskarżonego wyroku twierdzenie, że E.ON Energie „doskonale wiedziała, jak ważne były” oznaczenia „VOID”, które to twierdzenie jest przedmiotem badanego argumentu, wpisuje się bowiem w rozumowanie, którego podstawą jest brak wyrażenia przez E.ON Energie sprzeciwu wobec nałożenia spornej pieczęci przed pojawieniem się tych oznaczeń i które to rozumowanie potwierdza jedynie wnioski, jakie Sąd wyciągnął z innych dowodów.
- 103 Wobec powyższego zarzut trzeci należy w całości oddalić.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na rzekomo nielogicznym charakterze uzasadnienia w odniesieniu do oceny argumentu dotyczącego przekroczenia maksymalnego okresu przechowywania spornej pieczęci

Argumentacja stron

- 104 E.ON Energie podnosi zarzut braku uzasadnienia związanego z domniemywanym naruszeniem praw logiki. Według spółki tej ze stwierdzenia, że pieczęcie zastosowane do opieczętowania innych lokali w budynku E.ON Energie funkcjonowały prawidłowo, Sąd wyciągnął w pkt 203 zaskarżonego wyroku

niewytłumaczalny logicznie wniosek, że także sporna pieczęć powinna była funkcjonować prawidłowo. Tymczasem dla produkcji seryjnej typowe jest właśnie to, że pojedyncza wada powoduje powstanie usterek tylko w niektórych wyrobach. Komisja nie wykazała, że wszystkie pieczęcie pochodzące z tej samej serii były wolne od wad. Ponadto w rozpoznawanej sprawie wiadome jest, że pozostałe pieczęcie były nakładane nie na drzwi składające się ze skrzydła z płyt dźwiękochłonnych oraz z framugi z aluminium epoksydowanego, ale na drzwi trzech szaf na akta. E.ON Energie uściśla, że kwestionuje ona wewnętrzną logikę ustaleń poczynionych przez Sąd, a nie dokonane przezeń oceny faktów.

- 105 Według Komisji zarzut czwarty jest niedopuszczalny, ponieważ E.ON Energie ogranicza się w nim do zakwestionowania ustaleń faktycznych Sądu, a w każdym razie jest on bezzasadny.

Ocena Trybunału

- 106 Skoro w pkt 203 zaskarżonego wyroku Sąd oparł się na okoliczności, że wszystkie badane pieczęcie pochodziły z tej samej serii, to chodzi tu o stwierdzenie dotyczące faktów, którego E.ON Energie nie może kwestionować przed Trybunałem, o ile nie doszło do przeinaczenia faktów, zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 64 i 65 niniejszego wyroku.
- 107 Co się tyczy argumentacji, w której E.ON Energie powołuje się na rzekome różnice między podłożami, na które nakładano badane pieczęcie, należy zaznaczyć, że spółka ta nie kwestionuje wyraźnego stwierdzenia, zawartego w pkt 122 zaskarżonego wyroku, w myśl którego według wskazówek producenta potwierdzonych testami przeprowadzonymi przez eksperta Komisji użyty typ pieczęci „nadaje się do stosowania na praktycznie wszystkich rodzajach podłoża”. W tym stanie rzeczy omawiana argumentacja jest bezskuteczna, ponieważ nie uwzględniono w niej kluczowej okoliczności leżącej u podstaw przedstawionego przez Sąd uzasadnienia, a tym samym za pomocą tej argumentacji nie można podważyć rzeczowego uzasadnienia.
- 108 Należy wreszcie dodać, że Komisja słusznie twierdzi, iż gdyby przedsiębiorstwo mogło podważyć wartość dowodową pieczęci, powołując się jedynie na ewentualność, że może ona być wadliwa, to Komisja byłaby pozbawiona wszelkiej możliwości stosowania pieczęci. Dlatego argumentacja taka, która nie jest poparta dowodami na wadliwość spornej pieczęci, nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiocie zarzutu piątego, dotyczącego nieprawidłowości postępowania dowodowego, naruszenia zasady in dubio pro reo oraz rzekomych sprzeczności w odniesieniu do oceny stanu spornej pieczęci

Argumentacja stron

- 109 E.ON Energie zarzuca Sądowi naruszenie zasad prawidłowego postępowania dowodowego i praw logiki, a także zasady in dubio pro reo. W szczególności spółka ta twierdzi, że w pkt 146 zaskarżonego wyroku Sąd naruszył prawo, odrzucając jako bezskuteczny argument dotyczący stanu napisów „VOID” na framudze drzwi. Czyniąc to, Sąd zaprzeczył swym własnym stwierdzeniom, a także niezakwestionowanym wyjaśnieniom Komisji. Według E.ON Energie z wyjaśnień przedstawionych przez samą Komisję wynika bowiem, że każda zmiana pozycji pieczęci winna prowadzić do uszkodzenia liter, wobec czego obecność nienaruszonych napisów „VOID” dowodzi, że oddzielenie pieczęci od podłoża i późniejsze jej przemieszczenie można wykluczyć. Jeśli nie można wykluczyć fałszywej reakcji pozytywnej na tej części spornej pieczęci, która przylegała do framugi drzwi, to zgodnie z zasadą in dubio pro reo należałoby uznać, że tak samo może być w przypadku tej części pieczęci, która przylegała do skrzydła drzwi, co pozwala również zaprzeczyć twierdzeniu, iż pojawienie się napisów „VOID” na spornej pieczęci lub przynajmniej na jej części oznacza w każdym wypadku, że pieczęć ta została złamana i że naklejka została przemieszczona.

- 110 Ponadto spółka ta twierdzi, że okoliczność, iż Sąd nie zarządził środka dowodowego w tym zakresie, stanowi naruszenie zasad prawidłowego postępowania dowodowego. E.ON Energie podkreśla w tym względzie, że kwestia, czy określony dowód został przeprowadzony w prawidłowy sposób i w poszanowaniu zasad mających zastosowanie w tej dziedzinie, w tym zasady *in dubio pro reo*, stanowi kwestię prawną.
- 111 Komisja kwestionuje te argumenty i twierdzi w szczególności, że E.ON Energie ponownie próbuje podważyć ustalenia faktyczne. Według niej zarzut piąty jest zatem niedopuszczalny.

Ocena Trybunału

- 112 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że odwołanie jest niedopuszczalne, jeśli nie zawiera ono nawet argumentacji mającej na celu określenie naruszenia prawa, jakim miałyby być dotknięty wyrok Sądu, ale ogranicza się do powtórzenia zarzutów i argumentów, które zostały już przedstawione przed tym sądem, w tym zarzutów i argumentów opartych na faktach, które sąd ten wyraźnie odrzucił. Odwołanie takie sprowadza się bowiem w rzeczywistości do żądania ponownego rozpatrzenia skargi wniesionej do Sądu, co nie należy do kompetencji Trybunału w postępowaniu odwoławczym (wyrok z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 113 Natomiast w sytuacji gdy wnoszący odwołanie kwestionuje wykładnię lub zastosowanie przez Sąd prawa Unii, okoliczności prawne rozpatrywane w pierwszej instancji mogą być ponownie rozważane w ramach odwołania. Gdyby bowiem wnoszący odwołanie nie mógł oprzeć odwołania na zarzutach i argumentach podniesionych przed Sądem, postępowanie odwoławcze pozbawione byłoby częściowo sensu (wyrok z dnia 18 stycznia 2007 r. w sprawie C-229/05 P PKK i KNK przeciwko Radzie, Zb.Orz. s. I-439, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 114 W niniejszej sprawie E.ON Energie twierdzi, że naruszono zasadę *in dubio pro reo* oraz że uzasadnienie zawiera sprzeczności, przy czym jedyne wyjaśnienie, jakie spółka ta przedstawia na poparcie owych twierdzeń, polega w istocie na kwestionowaniu ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd na podstawie przedłożonych mu dowodów. Spółka ta nie wyjaśnia więc naruszeń prawa, jakimi miałyby być obarczona ocena Sądu, i nie kwestionuje dokonanej przez Sąd wykładni prawa Unii czy zastosowania przezeń tego prawa.
- 115 Jeśli chodzi o środek dowodowy, którego Sąd nie zastosował, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wyłącznie do Sądu należy ocena ewentualnej konieczności uzupełnienia materiału dowodowego zgromadzonego w rozpatrywanych przez niego sprawach. Waler dowodowy tych dokumentów postępowania podlega jego swobodnej ocenie, która – również zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – nie podlega kontroli Trybunału w ramach rozpatrywania odwołania, o ile nie doszło do przeinaczenia faktów lub dowodów (zob. wyroki: z dnia 4 marca 1999 r. w sprawie C-119/97 P Ufex i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-1341, pkt 66; a także z dnia 10 lipca 2001 r. w sprawie C-315/99 P Iseri Europa przeciwko Trybunałowi Obrachunkowemu, Rec. s. I-5281, pkt 19).
- 116 W niniejszym odwołaniu nic nie skłania do wniosku, że w rozpatrywanym przypadku tak właśnie jest. Jak wskazał bowiem rzecznik generalny w pkt 84 opinii, wywiedziony przez Sąd w pkt 146 zaskarżonego wyroku wniosek, że sporna pieczęć musiała zostać zdjęta z drzwi lokalu G.505 w nocy z 29 na 30 maja 2006 r., poparty został w wystarczający pod względem prawnym sposób przeprowadzoną w pkt 136–145 tego wyroku oceną dowodów, którymi dysponował Sąd.
- 117 Dlatego Sądowi nie można zarzucać, że nie uwzględnił on przedstawionego przez E.ON Energie wniosku o zarządzenie dodatkowych środków dowodowych.

118 Wobec powyższego zarzut piąty należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu szóstego, dotyczącego naruszeń prawa, a w szczególności naruszenia zasady proporcjonalności, w ramach oceny wagi naruszenia i kwoty grzywny

Argumentacja stron

- 119 E.ON Energie podnosi, że Sąd dopuścił się naruszenia prawa, a w szczególności naruszył zasadę proporcjonalności przez nieuwzględnienie w swojej ocenie wagi naruszenia prawa i wysokości grzywny ze względu na to, iż Komisja nie przedstawiła żadnego dowodu świadczącego o tym, że drzwi pomieszczenia G.505 zostały otwarte ani że dokumenty zostały wykradzione. Tymczasem są to według niej elementy decydujące, ponieważ celem nałożenia pieczęci, o jakim mowa w pkt 291 zaskarżonego wyroku, jest zapobieżenie wszelkim próbom manipulowania przy dokumentach zabezpieczonych w opieczętowanym lokalu. E.ON Energie dodaje, iż w wykonaniu nieograniczonego prawa do orzekania Sąd powinien był w związku z tym obniżyć kwotę grzywny. Ponadto spółka ta twierdzi, że Sąd naruszył prawo w odniesieniu do reguł postępowania dowodowego, nie zarządzając przeprowadzenia dowodu dotyczącego kwestii otwarcia drzwi.
- 120 E.ON Energie podnosi również, że zastosowanie przez Komisję pieczęci, których termin przydatności do użytku upłynął, doprowadziło do powstania niepewności, którą Sąd powinien był wziąć pod uwagę przy ustalaniu kwoty grzywny. Spółka ta powołuje się w tym względzie, w drodze analogii, na wyrok z dnia 16 grudnia 1975 r. w sprawach połączonych od 40/73 do 48/73, 50/73, od 54/73 do 56/73, 111/73, 113/73 i 114/73 Suiker Unie i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 1663, pkt 556, w którym Trybunał orzekł w istocie, że naruszenie wynikające z pewnej praktyki nie może być brane pod uwagę przy ustalaniu kwoty grzywny, ponieważ nie można wykluczyć, że treść obwieszczenia Komisji mogła wywołać przekonanie, że praktyka taka będzie jednak akceptowana jako zgodna z prawem Unii.
- 121 Tak więc Sąd nie wziął pod uwagę okoliczności łagodzącej wynikającej z faktu, że sama Komisja doprowadziła do powstania niezbyt jasnej sytuacji dotyczącej stanu spornej pieczęci, która to sytuacja mogła skutkować wprowadzeniem w błąd i mogła być niemożliwa do wyjaśnienia a posteriori. Tymczasem zadaniem Trybunału, w ramach kontroli sprawowanej w postępowaniu odwoławczym jest zidentyfikowanie i uwzględnienie wszystkich czynników istotnych dla oceny wagi określonego zachowania.
- 122 Komisja nie zgadza się z żadnym z tych argumentów i zwraca się do Trybunału o oddalenie zarzutu szóstego.

Ocena Trybunału

- 123 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że zgodnie z art. 261 TFUE i z art. 31 rozporządzenia nr 1/2003 Sąd posiada nieograniczone prawo orzekania w odniesieniu do kwestii grzywien nakładanych przez Komisję.
- 124 Sąd upoważniony jest zatem, poza zwykłą kontrolą zgodności grzywien z prawem, do zastąpienia oceny Komisji własną oceną i w konsekwencji uchylenia, zmniejszenia lub podwyższenia nałożonej grzywny lub okresowej kary pieniężnej (wyrok z dnia 8 lutego 2007 r. w sprawie C-3/06 P Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1331, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 125 W ramach rozstrzygania kwestii prawnych w postępowaniu odwoławczym Trybunał nie może natomiast ze względów słuszności zastąpić własną oceną oceny dokonanej przez Sąd orzekający w ramach nieograniczonego prawa orzekania w przedmiocie kwoty grzywien nałożonych na przedsiębiorstwa z powodu naruszenia przez nie prawa Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 6 kwietnia

1995 r. w sprawie C-310/93 P BPB Industries i British Gypsum przeciwko Komisji, Rec. s. I-865, pkt 34; a także z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-248/98P KNP BT przeciwko Komisji, Rec. s. I-9641, pkt 54).

- 126 Tak więc jedynie gdyby Trybunał uznał, że poziom sankcji jest nie tylko niewłaściwy, ale również nadmierny, a w efekcie nieproporcjonalny, należałoby stwierdzić, że doszło do naruszenia prawa przez Sąd ze względu na niewłaściwy charakter kwoty grzywny.
- 127 Co się tyczy twierdzeń E.ON Energie dotyczących rzekomo nieproporcjonalnego charakteru nałożonej w niniejszej sprawie grzywny, należy zaznaczyć, iż w pkt 294 zaskarżonego wyroku Sąd przedstawił trzy powody wyjaśniające jego decyzję ustalenia kwoty grzywny na 38 mln EUR, które to powody dotyczą, po pierwsze, szczególnie ciężkiego charakteru naruszenia, jakim jest złamanie pieczęci, po drugie, rozmiaru przedsiębiorstwa E.ON Energie, a po trzecie, konieczności zapewnienia wystarczająco odstrasżającego skutku grzywny.
- 128 W odniesieniu do pierwszego z tych powodów należy zaznaczyć, że – jak przypomniała Komisja – w pkt 85 i 218 zaskarżonego wyroku Sąd prawidłowo wyjaśnił, iż dla stwierdzenia, że doszło do złamania pieczęci, bez znaczenia jest to, czy ktoś rzeczywiście dostał się do opieczętowanego pomieszczenia. Celem art. 20 ust. 2 lit. d) i art. 23 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 1/2003 jest bowiem ochrona kontroli przed zagrożeniem, jakie wynika z samego faktu złamania pieczęci, który to fakt prowadzi do powstania wątpliwości co do tego, czy dowody zabezpieczone w opieczętowanym pomieszczeniu pozostają nienaruszone.
- 129 Wobec tego Sąd nie dopuścił się żadnego naruszenia prawa, uznając w pkt 294 zaskarżonego wyroku, że naruszenie, jakim jest złamanie pieczęci, jest naruszeniem szczególnie poważnym ze względu na sam swój charakter, a zatem należy oddalić argumenty E.ON Energie, w myśl których rzekomy brak otwarcia drzwi lokalu G.505 w nocy z 29 na 30 maja 2006 r. powinien być zmienić tę ocenę.
- 130 Jeśli chodzi o drugi z tych powodów, dotyczący rozmiaru E.ON Energie, należy zaznaczyć, iż w pkt 296 zaskarżonego wyroku przy ocenie proporcjonalności grzywny do rozmiaru tego przedsiębiorstwa Sąd zwrócił uwagę na fakt, że nałożona na E.ON Energie grzywna w wysokości 38 mln EUR stanowi 0,14% jej rocznego obrotu. W tym względzie wystarczy stwierdzić, że wskazany współczynnik procentowy, który wskazano zresztą już w motywie 113 spornej decyzji, nie został zakwestionowany przez tę spółkę ani przed Sądem, ani przed Trybunałem, wobec czego w kontekście niniejszego postępowania odwoławczego współczynnik ten stanowi ustaloną informację.
- 131 W tym stanie rzeczy należy stwierdzić, że E.ON Energie nie przedstawiła żadnego argumentu, który pozwalałby wykazać, że potwierdzona przez Sąd wysokość grzywny w stosunku do rozmiaru przedsiębiorstwa jako takiego ma charakter nieproporcjonalny.
- 132 Podobnie jeśli chodzi o trzeci z tych powodów, którym jest konieczność zapewnienia wystarczająco odstrasżającego skutku grzywny, wystarczy przypomnieć, iż zgodnie z art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 w wypadku stwierdzenia naruszenia podstawowych reguł określonych w art. 81 WE i 82 WE Komisja może nałożyć grzywnę do wysokości 10% całkowitego obrotu uzyskanego przez przedsiębiorstwo w poprzedzającym roku obrotowym. Dlatego przedsiębiorstwo, które utrudnia czynności przeprowadzanej przez Komisji kontroli poprzez złamanie pieczęci nałożonych przez tę instytucję w celu zachowania dokumentów w niezmiennym stanie przez czas niezbędny do przeprowadzenia kontroli, może uchylić się od takiej sankcji, usuwając zgromadzone przez Komisję dowody, wobec czego kwota grzywny ustalona na podstawie art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 powinna zniechęcić je do podejmowania takich działań. Tymczasem nie można wykluczyć, że z chwilą złamania pieczęci działania takie były podejmowane.

- 133 Tak więc mając na względzie grzywnę, jaka mogłaby zostać nałożona na E.ON Energie na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 w wypadku, gdyby stosowane praktyki zostały udowodnione, należy stwierdzić, że grzywna w wysokości 38 mln EUR ustalona w spornej decyzji i potwierdzona przez Sąd w zaskarżonym wyroku, stanowiąca 0,14% rocznego obrotu tej spółki, nie może zostać uznana za nadmierną w świetle konieczności zapewnienia jej odstraszającego skutku. Dla porządku należy dodać, że przedstawiając w pkt 294 zaskarżonego wyroku trzy powody wymienione w pkt 127 niniejszego wyroku, Sąd w wystarczający pod względem prawnym sposób uzasadnił swą podjętą w wykonaniu nieograniczonego prawa orzekania decyzję w przedmiocie proporcjonalności nałożonej sankcji.
- 134 Wobec powyższego należy oddalić w całości argumenty E.ON Energie dotyczące domniemywanego naruszenia zasady proporcjonalności w ramach oceny wagi naruszenia i kwoty grzywny.
- 135 Co się tyczy argumentów E.ON Energie odnoszących się do postępowania dowodowego w zakresie, w jakim spółka ta podnosi w tym kontekście, że Sąd powinien był zastosować środek dowodowy, aby wykazać, czy i ewentualnie w jaki sposób drzwi pomieszczenia G.505 zostały otwarte w nocy z 29 na 30 maja 2006 r., należy przypomnieć, iż zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 115 niniejszego wyroku wyłącznie do Sądu należy ocena ewentualnej konieczności uzupełnienia materiału dowodowego zgromadzonego w rozpatrywanych przez niego sprawach. Wobec tego w ramach zarzutu szóstego nie można krytykować Sądu za to, że w pkt 84–86 zaskarżonego wyroku postanowił nie uzupełniać tych dowodów, a w szczególności nie przesłuchiwać w charakterze świadków posiadaczy kluczy, zwłaszcza że osoby te złożyły już zeznania pod przysięgą na etapie postępowania administracyjnego.
- 136 Odnośnie do twierdzenia E.ON Energie opartego na okoliczności, że sama Komisja doprowadziła do powstania niezbyt jasnej sytuacji, mogącej prowadzić do popełniania błędów i niemożliwej do wyjaśnienia a posteriori, należy zwrócić uwagę, że ww. wyrok w sprawach połączonych Suiker Unie i in. przeciwko Komisji, na który E.ON Energie powołuje się w tym kontekście, nie nadaje się do zastosowania w niniejszej sprawie. Trybunał oddalił już bowiem wszystkie zarzuty zmierzające do podważenia dokonanych przez Sąd ocen dotyczących istoty sprawy, a w szczególności oceny, w myśl której przekroczenie terminu przydatności spornej pieczęci nie miało wpływu na jej funkcjonowanie, którą to ocenę Sąd przedstawił w pkt 63 i 199–203 zaskarżonego wyroku i którą przypomniał w kontekście ustalania grzywny w pkt 290 tego wyroku. E.ON Energie nie miała zatem żadnego powodu, by przeciwstawić się zastosowaniu spornej pieczęci, nawet jeśli wiedziała ona o rzeczoną upływie terminu przydatności, zaś brak informacji w tym względzie w chwili nałożenia pieczęci nie może więc zostać uznany za okoliczność łagodzącą.
- 137 Ponadto wystarczy stwierdzić, że w argumentacji przedstawionej w ramach zarzutu szóstego E.ON Energie zmierza do uzyskania nowej oceny faktów bądź kwestii właściwego charakteru kwoty grzywny. Zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 64 i 125 niniejszego wyroku argumenty te należy odrzucić jako niedopuszczalne.
- 138 Z powyższych rozważań wynika, że zarzut szósty, a w konsekwencji całe odwołanie, należy oddalić.

W przedmiocie kosztów

- 139 Zgodnie z art. 69 § 2 regulaminu postępowania, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 118 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie E.ON Energie kosztami, a ta ostatnia przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

1) Odwołanie zostaje oddalone.

2) E.ON Energie AG zostaje obciążona kosztami postępowania.

Podpisy